

Муниципальное бюджетное общеобразовательное учреждение
Самагалтайская средняя общеобразовательная школа №2
МР «Тес-Хемский кожуун РТ»

«РАССМОТРЕНО»

Руководитель ШМО

Коданмай Р.С./

Протокол заседания

ШМО № 25

«30» мая 2023г

«СОГЛАСОВАНО»

Заместитель директора

по УВР:

Намзырай У.С./

«31» мая 2023г

«УТВЕРЖДАЮ»

Директор школы:

Намзырай А.Д./

Приказ № 100

«31» мая 2023г

**РАБОЧАЯ ПРОГРАММА
ПО ПРЕДМЕТУ «РОДНОЙ ЯЗЫК»**

Класс: 5

Количество часов в год: 34 ч.

Количество часов в неделю: 1 ч.

Составитель:

Турпиш А.А.

Предмет родной язык олох.

МБОУ Самагалтайская СОШ №2

Квалификационная категория высшая

2023-2024 учебный год

Тайылбыр бижик

- 1. Ажылчын программаны 2023-2024 өөредилге чылында Тыва Республиканың ниити өөредилгезиниң күрүне стандартының национал-девискээр кезээнге дүүштүр Күрүнениң чаарттынган федералдыг өөредилге стандарттарының негелделери-биле тургускан.**
- 2. Ажылчын программаны 5-ки класска тыва дылды өөредир чижек Программазынга даянган. 2022ч.**
- 3. 1.Тыва дыл. К.Б.Доржу, Н.Д. Сувандии, А.Б.Хертек, Б.Ч.Ооржак, Ч.А.Сарыглар, М.В.Бавуу-Сюрюн. 5 класс. – 2014, 2018ч.**
- 3.2.Тыва дыл. Е.М.Куулар, Т.Б.Оюн, Ч.А.Сараглар, Ч.М.Тюлюш. 5 класс.– 2022ч., Ниити өөредилге черлеринге өөредилге ному - 2014, 2018, 2022г.**

Өөредилге программазын 34 шакка тургускан.

Амгы үеде тыва дыл Тыва Республиканың күрүне болбушаан, тыва чоннуң төрөөн дылы бооп чоруур. Өөреникчилерни дылга өөредир оларның долгандыр турар бойдуска болгаш ниитилелге хамаарылгазын база үзел-бодалдарын хевирлээр. Оон аңгыда төрөөн дыл эртеми уругларның логиктиг боданыышкынын, дыл-домаан сайзырадыр.

Өөредилге программазы болгаш өөредилге номнары өөреникчилерге теоретиктиг, практиктиг билиглерни дамчыдарының кол принциптери, методтары, аргалары-биле харылзаалыг. Тыва дыл кичээлдеринге хереглээр сөзүглелдер, өөредилге номнарында бердинген мергежилгелерниң сөзүглелдери чечен чогаалдардан алдынгылаан.

5-9 класстарга төрөөн дыл курузу 1-4 класстарга өөренип эрткен чүүлдерниң дорт уланчызы болур. Ынчангаш башкы өөреникчилерниң эге класстарга төрөөн дылга чүнү эрткенин, кандыг мергежилдер болгаш чаңчылдар чедип алганын эки билир ужурлуг.

Тыва дылды өөредириниң сорулгалары:

- хамааты мөзү-шынар болгаш төрөөн чурттунга ынак болурунга кижизидер, төрөөн дылынга ынак, төрөөн дылын, чүдүлге-сүзүглелин үнелээри дег медеп билиринге, чугаалажып билиринге болгаш төрөөн дылынга даянып тургаш, өске-даа эртемнерни чедишкенин билип албышаан, долгандыр турар амыдырал болгаш бойдус дугайында билиглерин калбартыр;
- угаан-бодалын болгаш дыл-домаан сайзырадыр, медеп, литературлуг дылдың нормаларын ажыглап тургаш, хостуг чугаалажып, бодунуң бодалын шын чугаалап билиринге чаңчыктырар;
- тыва дылдың билиглерин шингээди алып, номчаан болгаш дыңнаан чүүлүнүң кол бодалын илереди билир;

- уругларның сөс-домаан байыдар болгаш грамматиканың өске-даа хевирлерин чугаа-домаанга ажыглап шыдаар;
- шингээдип алган аргаларын болгаш билиглерин херек кырында амыдыралга ажыглаары.

Тыва дыл башкылаарының кол ажил угланышкыны:

1. Өөреникчилерни медреселдии-биле шын номчуур, бижиир болгаш чугаалаарыңга өөредери;
2. Оларга төрөөн дыл болгаш чогаал талазы-биле эге билиглерни бээри;
3. Өөреникчилерни ном-биле ажылдаарыңга чаңчыктырар болгаш оларның дылга сонургалын, номчулгаже болгаш билиглерже чүткүлдүүн хайныктырары;
4. Өөреникчилерниң моральболгаш эстетика талазы-биле кижизидери;
5. Өөренип таныыр чүүлдерин сайгарып, бөлүктөп, деңнеп, түңнеп, оларның иштинден кол болгаш чугула чүүлдерни тып, тайылбырлап билиринге чаңчыктырары.

Материал-техниктиг болгаш информация-техниктиг хандырылгазы:

Уругларның шингээдикчи болгаш чогаадыкчы чоруун сайзырадырының шиитпирлээри-биле янзы-бүрү дидактиктиг, информациялыг материалдарны (энциклопедиялар, словарьлар, интернет-ресурстар) дээш өске-даа материалдарны ажыглаарын сүмелээр.

Билиг хыналдазының организациязы:

№ п/п	Хыналда ажилдар	Ай, хүнү	Херек кырында
1	I-ги улдуңнуң административтиг хыналда диктантызы «Тооруктаанывыс»		
2	II-ги улдуңнуң административтиг хыналда диктантызы «Анай»		
3	III-кү улдуңнуң административтиг хыналда диктантызы «Алышкылар»		
4	IV-кү улдуңнуң административтиг хыналда диктантызы		

Темалыг планнаашкын

№	Темалар болгаш эгелери	Үлеттинген шактар
1	Кирилде	1
2	Катаптаашкын	1
3	Дыл дугайында билиглер	2
4	Фонетика болгаш орфоэпия	10
5	Графика болгаш орфография	2
6	Лексика болгаш фразеология	11
7	Синтаксис. Пунктуация. Сөс каттыжышкыны. Бөдүүн домак.	4
8	Чугаа болгаш чугаа культуразы	1
8	5-ки класстарга өөрөнгөн чүүлдерниң катаптаашкыны	1
9	Түңнел кичээл	1

5-ки класстың тыва дыл эртемин өөрөнгениниң түңнелинде

уругларның шингээдиң алган турар уjurлуг билиглери:

- сөстөрни фонетика, тургузуглуг, морфология талазы-биле ийи чугула кежигүннүг домактарны синтаксис талазы-биле сайгарып билир;
- сөстөрниң лексиктиг, грамматиктиг утказын, тускай болгаш дузалал чугаа кезектерин ылгап билир;
- сөс каттыжышкыннарының тургустунар аргаларын, хевирлерин танып билир, тодарадып билир;
- бөдүүн домактың чугааның сорулгазының, тургузуунуң аайы-биле хевирлерин шын илередип билир, чугаага ажыглап билир;
- сөстөрдө 1-5 класстарга өөрөнгөн шын бижилге дүрүмнери таваржып турар черлерни тып, тайылбырлап шыдаар;
- сөс эгезинге т-д, б-п, сөс иштинге дагыннаан ажык эвес үннерни ийи үжүк-биле бижиир;
- хуу чүве аттарының шын бижилгезин билир;

- домактарда өөрөнгөн дүрүмнөрнү ийи үжүк-биле бижиктеринге бижик демдектерин тыпкаш, оларны тайылбырлап билир (адалгалыг домактар, чаңгыс аймак кежигүннөрлүг домактар, түңнөкчи сөстөрлүг чаңгыс аймак кежигүннүг домактар, нарын домактарда ынчалза-даа, а, харын, чүгө дээрге, ынчангаш деп эвилелдер);
- дорт чугаага бижик демдектерин шын салып билир.

Тыва дыл - 5 класс (34 ш.)

Катаптаашкын – __ шак

Хыналда болгаш чогаадыкчы ажылдар (хыналда ажыл, эдертиг, чогаадыг, словарьлыг диктант, төлевилел дээш о.ө.) – __ шак

Теория болгаш практика – __ шак

№	№	Дылдың кезектери	Федералдыг ажылчын программа (2023ч) аайы-биле темалар	Шагы	Өөредилге номнарында (2023ч) кирип турар параграфтар	2023-2024 өөредилге чылында ажыглаар номнар
1	1		1-4 класстарга өөрэнген чүүлдеринге катаптаашкын	1	Эге класстарга өөрэнген чүүлдерин катаптаары § 1. Чугаа кезектери. Сөс каттыжыышкыны болгаш домак	Тыва дыл. 5 кл. Е.М.Куулар, Т.Б.Оюн, Ч.А.Сарыглар, Ч.М.Тюлюш. 2022ч.ООО Изд «Офсет»
					§ 2. Чугааның болур байдалы § 3. Чугааның стильдери	Тыва дыл. 5 кл. Е.М.Куулар, Т.Б.Оюн, Ч.А.Сарыглар, Ч.М.Тюлюш. 2023ч. (келир чылын үнер)
2	2	Дыл, дыл дугайында ниити билиглер	Дыл – кижилерниң харылзажыр чугула чепсээ. Төрээн дыл – чоннуң чон бооп артарының үндезини. Тыва дылды өөренириниң ужур-дузазы.	1	§ 4. Төрээн дыл – чоннуң эртинези	Тыва дыл. 5 кл. 2014, 2018. К.Б.Доржу, Н.Д.Сувандии, А.Б.Хертек, Б.Ч.Ооржак, Ч.А.Сарыглар, М.В.Бавуу-Сюрюн Тыва дыл. 5 кл. Е.М.Куулар, Т.Б.Оюн, Ч.А.Сарыглар, Ч.М.Тюлюш. 2022ч.ООО Изд «Офсет»
3	3	Дыл дугайында эртемниң кезектери	Дыл эртеми болгаш ооң адырлары. Тыва дыл эртемниң кол кезектери, оларның демдектери болгаш чугаага ажыглаарының онзагайлары.	1	§ 5. Дыл эртеми болгаш ооң адырлары (<i>Чугааның янзылары</i>)	
4-7	4	Фонетика болгаш орфоэпия -	Фонетика дугайында билиг. Үн – дылдың эң бичии кезии.	1	Фонетика. Орфоэпия. Чугаа культуразы	Тыва дыл. 5 кл. 2014, 2018. К.Б.Доржу,

		10	Чугаа органнары болгаш чугаа үннериниң тургустунары.		§ 6. Фонетика дугайында билиг. (Артикуляция. Транскрипция.) Ажык үннерниң бөлүктээшкини	Н.Д.Сувандии, А.Б.Хертек, Б.Ч.Ооржак, Ч.А.Сарыглар, М.В.Бавуу-Сюрюн Тыва дыл. 5 кл. Е.М.Куулар, Т.Б.Оюн, Ч.А.Сарыглар, Ч.М.Тюлюш. 2022ч.ООО Изд «Офсет»
	5	Ажык үннерниң бөлүктээшкини: кыска, узун, өк-биле адаар; мурнуу одуругнуң (чымчак), артыы одуругнуң (кадыг), эрин-биле адаар болгаш адавас.	1	§ 7. Кыска болгаш узун ажык үннер § 8. Өк-биле адаар ажык үннер § 9. Кадыг болгаш чымчак ажык үннер § 10. Ажык үннерниң аяннажылгазы (сингармонизм)		
	6	Ажык үннерниң аяннажылгазы (сингармонизм). Фонетиктиг транскрипция болгаш ооң чамдык демдектери. Сөстүң фонетиктиг сайгарылгазы.	1	§ 11. Эрин-биле адаар болгаш эрин-биле адавас ажык үннер. Ажык эвес үннерниң бөлүктээшкини		
	7	Ажык эвес үннерниң бөлүктээшкини: күштүг, кошкак, аяар; быткыр, дүлей.	1	§ 12. Күштүг болгаш кошкак ажык эвес үннер § 13. Аяар ажык эвес үннер		
8	8	Бирги улдуңнуң хыналда диктантызы.	1	§ 14. Быткыр болгаш дүлей ажык эвес үннер § 15. Сөс иштинге ажык эвес үннерниң ескерлири.		
9-13	1	Слог болгаш ооң хевирлери (ажык, хаалчак).	1	§ 16. Слог. Тыва дылда ударение.		
	2	Ийи ажык үн аразынга дүлей ажык эвес үннерниң быткыр үннер-биле солчуру.	1	§ 17. Интонация. Орфоэпия дугайында билиг.		
	3	Фонетиктиг транскрипция болгаш ооң чамдык демдектери. Сөстүң фонетиктиг сайгарылгазы.	1	§ 18. Фонетикага катаптаашкын.		

	4		Тыва дылда ударение. Интонация.	1		
	5		Орфоэпия дугайында билиг. Тыва дылда шын адалганың дүрүмнери.	1		
14	6	Графика, орфография - 2	Алфавит болгаш ооң ужур-дузазы. Тыва алфавиттиң төөгүзү. Латинчиткен тыва алфавит. Кириллицага үндезилээн тыва алфавит. Ниитилел амыдыралыңга бижиктиң ужур-дузазы.	1	Графика § 19. Бижиктиң удур-дузазы § 20. Тыва алфавит § 21. Тыва дылдың словарьлары (Очулга словарьлары) § 24. Кадыг (ы) болгаш чымчак (ы) демдектерни сөске ажыглаары	Тыва дыл. 5 кл. 2014, 2018. К.Б.Доржу, Н.Д.Сувандии, А.Б.Хертек, Б.Ч.Ооржак, Ч.А.Сарыглар, М.В.Бавуу-Сюрюн «Тыва дыл. 9 класс». М.В.Бавуу-Сюрюн, Б.Ч.Ооржак, А.Б.Хертек, 2018ч.
15	7		Орфография дугайында билиг. Орфографияның дүрүмнери. Тыва дылдың словарьлары.	1	Орфография § 22. Сөске ажык эвес үннерниң үжүктерин шын бижири § 23. Й үннүг үжүктерлиг сөстерни шын бижири	Тыва дыл. 5 кл. Е.М.Куулар, Т.Б.Оюн, Ч.А.Сарыглар, Ч.М.Тюлюш. 2022ч.ООО Изд «Офсет»
16	8		Ийиги улдуннуң хыналда диктантызы.	1		
17-20	1	Лексика болгаш фразеология	Лексикология – дыл эртемниң кезээ. Сөс болгаш ооң лексиктиг утказы.	1	Лексикология болгаш фразеология § 25. Сөс, ооң уткалары. Лексиктиг утка болгаш билиг. Тыва дылдың лексиказының кол темалыг бөлүктери § 26. Чаңгыс болгаш хөй уткалыг сөстер § 27. Сөстүң дорт, доора болгаш көжүргөн уткалары § 28. Омонимнер § 29. Синонимнер	Тыва дыл. 5 кл. 2010. М.Д.Биче-оол, К.А.Бичелдей, Н.Д.Сувандии Тыва дыл. 6-7 кл. 2001. Д.А.Монгуш, К.Б.Доржу Тыва дыл. 5 кл. 2014, 2018. К.Б.Доржу, Н.Д.Сувандии, А.Б.Хертек,
	2		Чаңгыс болгаш хөй уткалыг сөстер. Сөстерниң дорт, доора болгаш көжүргөн уткалары.	1		
	3		Омонимнер. Синонимнер. Антонимнер.	1		
	4		Табу сөстер болгаш эвфемизмнер	1		

					§ 30. Антонимнер § 31. Табу сөстөр болгаш эвфемизмнер	Б.Ч.Ооржак, Ч.А.Сарыглар, М.В.Бавуу- Сюрюн
21	5		Тывылган угунуң аайы-биле тыва дылдың лексиказы (ниити түрк лексика, өске дылдардан үлегерлээн лексика: моол, кыдат, төвүт, орус болгаш өске дылдардан)	1	Тыва дылдың лексиказын тывылган угунуң аайы-биле бөлүктээри § 32. Ниити түрк сөстөр Өске дылдардан сөстөрни үлегерлеп алыры § 33. Моол дылдан үлегерлээн сөстөр. Кыдат, төвүт дылдардан үлегерлээн сөстөр § 34. Орус дылдан үлегерлээн сөстөр § 35. Өске дылдардан үлегерлээн сөстөр	Тыва дыл. 5 кл. 2010. М.Д.Биче-оол, К.А.Бичелдей, Н.Д.Сувандии Тыва дыл. 6-7 кл. 2001. Д.А.Монгуш, К.Б.Доржу Тыва дыл. 5 кл. 2014, 2018.К.Б.Доржу, Н.Д.Сувандии, А.Б.Хертек, Б.Ч.Ооржак, Ч.А.Сарыглар, М.В.Бавуу- Сюрюн
22	6		Ажыглалының аайы-биле тыва дылдың лексиказы. Ниити ажыглалдың сөстери.	1	Тыва дылдың лексиказын ажыглалының аайы-биле бөлүктээри § 36. Ниити ажыглалдың сөстери. Кызыгаарлыг ажыглалдың сөстери. § 37. Диалектизмнер. Жаргонизмнер § 38. Мергежил сөстери. Терминнер. § 39. Ховар ажыглалдың сөстери Эргижирээн сөстөр. Чаа сөстөр	Тыва дыл. 5 кл. 2010. М.Д.Биче-оол, К.А.Бичелдей, Н.Д.Сувандии Тыва дыл. 6-7 кл. 2001. Д.А.Монгуш, К.Б.Доржу Тыва дыл. 5 кл. 2014, 2018.К.Б.Доржу, Н.Д.Сувандии, А.Б.Хертек, Б.Ч.Ооржак, Ч.А.Сарыглар, М.В.Бавуу- Сюрюн
23-25	7		Кызыгаарлыг ажыглалдың сөстери: диалектизмнер, мергежил сөстери болгаш терминнер.	1	Тыва дылдың лексиказын ажыглалының аайы-биле бөлүктээри	Тыва дыл. 6 кл. 2015, 2016, 2018.М.В.Бавуу- Сюрюн, К.Б.Доржу,

					§ 36. Ниити ажыглалдың сөстери. Кызыгаарлыг ажыглалдың сөстери. § 37. Диалектизмнер. Жаргонизмнер § 38. Мергежил сөстери. Терминнер. § 39. Ховар ажыглалдың сөстери Эргижиэрэн сөстер. Чаа сөстер	Б.Ч.Ооржак, А.Б.Хертек. Тыва дыл. 5кл. Е.М.Куулар, Т.Б.Оюн, Ч.А.Сарыглар, Ч.М.Тюлюш. 2022ч.ООО Изд «Офсет» Тыва дыл. 6 кл. 2022ч. Е.М.Куулар, Т.Б.Оюн, Ч.А.Сарыглар. 2022ч.ООО Изд «Офсет»
	8		Ховар ажыглалдың сөстери: эргижиэрэн сөстер (историзмнер, архаизмнер), чаа сөстер (неологизмнер). Жаргонизмнер.	1		
	9		Хуу аттар (ономастика), оларның янзылары (топонимнер, антропонимнер, этнонимнер, зоонимнер болгаш космоимнер).	1	Ономастика § 40. Топонимнер. Гидронимнер § 41. Этнонимнер. Антропонимнер § 42. Зоонимнер. Космоимнер § 43. Тайылбырлыг словарьлар. Лексиктиг сайгарылга.	
26	10		Үшкү улдуңнуң хыналда диктантызы.	1		
27	1		Тыва дылдың тайылбырлыг словары. Сөстүң лексиктиг сайгарылгазы. Фразеология – дыл эртемниң кезээ.	1		
28	2		Фразеологизмнер дугайында билиг. Фразеологизмнерниң кол демдектери болгаш утказы.	1	Фразеология § 44. Фразеологизмнер дугайында билиг. Синоним фразеологизмнер § 45. Антоним фразеологизмнер § 46. Фразеологтуг словарь. Фразеологизмнерниң лексиктиг сайгарылгазы 47. Лексикага катаптаашкын	Тыва дыл. 5 кл. 2010. М.Д.Биче-оол, К.А.Бичелдей, Н.Д.Сувандии Тыва дыл. 6-7 кл. 2001. Д.А.Монгуш, К.Б.Доржу Тыва дыл. 6 кл. 2015, 2016, 2018.М.В.Бавуу-Сюрюн, К.Б.Доржу,

						Б.Ч.Ооржак, А.Б.Хертек. Тыва дыл. 6 кл. 2022ч. Е.М.Куулар, Т.Б.Оюн, Ч.А.Сарыглар. 2022ч.ООО Изд «Офсет»
29-30	3	Синтаксис. Пунктуаци я. Сөс каттыжыы шкыны.	Синтаксис – дыл дугайында эртемниң кезээ. Пунктуация дугайында билиг. Бижик демдектери болгаш оларның хүлээлгелери.	1	Синтаксис. Пунктуация § 48. Синтаксис дугайында билиг. Пунктуация дугайында билиг. § 49. Сөс каттыжыышкыныны ң дугайында билиг.	Тыва дыл. 5 кл. 2010. М.Д.Биче- оол, К.А.Бичелдей, Н.Д.Сувандии
	4		Сөс каттыжыышкыннары. Сөс каттыжыышкынының дугайында билиг. Сөс каттыжыышкынында өзөк болгаш чагырткан сөс.	1	Сөс каттыжыышкыныны ң сөстен болгаш домактан ылгалы § 50. Сөс каттыжыышкынында өзөк болгаш чагырткан сөс. Сөс каттыжыышкыныны ң эге хевири § 51. Сөс каттыжыышкыннары ның тургузуу § 52. Сөс каттыжыышкыныны ң синтаксистиг сайгарылгазы	Тыва дыл. 6-7 кл. 2001. Д.А.Монгуш, К.Б.Доржу Тыва дыл. 6 кл. 2015, 2016, 2018.М.В.Бавуу- Сюрюн, К.Б.Доржу, Б.Ч.Ооржак, А.Б.Хертек. Тыва дыл. 6 кл. 2022ч. Е.М.Куулар, Т.Б.Оюн, Ч.А.Сарыглар. 2022ч.ООО Изд «Офсет»
31-32	5	Синтаксис. Бөдүүн домак.	Домак. Бөдүүн домак дугайында билиг. Чугаалаар сорулгазының аайы- биле домактарның хевирлери (медээ, айтырыг, кыйгырыг домактары). Алгы домаа.	1	Домак § 53. Бөдүүн домак дугайында билиг § 54. Чугаалаар сорулгазының аайы- биле домактарның хевирлери. Медээ домаа § 55. Айтырыг домаа § 56. Кыйгырыг домаа. Алгы домаа § 57. Домактың грамматиктиг ооргазы § 58. Бөдүүн домактарның	Тыва дыл. 5 кл. 2010. М.Д.Биче- оол, К.А.Бичелдей, Н.Д.Сувандии Тыва дыл. 6-7 кл. 2001. Д.А.Монгуш, К.Б.Доржу

					тургузуунун аайы-биле янзылары § 59. Бөдүүн домакта логиктиг ударение. Бөдүүн домактың синтаксистиг сайгарылгазы § 60. Синтаксис болгаш пунктуацияга катаптаашкын	
	6		Домактың грамматиктиг ооргазы (предикаттыг төвү).	1		
33	7		Диалог. Аас чугааның хевирлери: айтырыг-харыы, сонuurгалын оттуруп чугаалажыры, бодал солчуру. Монолог: тоожуушкун, чурумал, угаап боданыышкын.	1	Чугаа чорудулгазы. Чугаа культуразы § 61. Диалог (болгаш ооң хевирлери) § 62. Монолог болгаш ооң хевирлери. Тоожуушкун § 63. Чурумал § 64. Угаап боданыышкын § 65. Тыва чугаа культуразы	Тыва дыл. 5 кл. 2022ч. Е.М.Куулар, Т.Б.Оюн, Ч.А.Сарыглар, Ч.М.Тюлюш. 2022ч.ООО Изд «Офсет»
34	8		Дөрткү улдуннун хыналда диктантызы.	1		
			<i>Шунту:</i>	34		